

PODLISTAK

KALENDAR

Sramni Londonski tajni ugovor

1915. Od početka Prvoga svjetskoga rata Kraljevina Italija, uz Njemačku i Austro-Ugarsku formalno član Trojnoga saveza, meštara je na račun tuđih teritorija s objema zaraćenim stranama.

Poslije višemjesečne zakulisne igre odlučila je uzeti velik zalogaj što su joj ga obećale sile Antante: 26. travnja 1915. sklopljen je tajni Londonski ugovor, prema komu je Italija trebala dobiti Južni Tirol, Trst, Istru i dijelove Dalmacije u zamjenu za svojih »šeststo tisuća bajuneta«.

Tako je Italija u diplomatskoj akciji bez presedana postala najvećim ratnim dobitnikom, a još nije bila ispalila nijedan jedini metak!

U početku se samo carska Rusija protivila takvu postupku Antante, ali je, prisilita novom njemačkom ofenzivom na istoku, a ona napokon pristala na velikodušnu ponudu Francuske i Engleske grabežljivoj saveznicima.

Prema ugovoru, Rim je trebao ući u rat na

strani Antante u roku mjesec dana. Talijani su, međutim, izigrali čak i tu njegovu odredbu. Navijestili su, doduše, rat Austro-Ugarskoj, ali ne i Njemačkoj, s kojom su upravo sklopili važne trgovačke poslove. Objava rata Berlinu uslijedila je tek nekoliko mjeseci poslije.

Uskoro se pokazalo da je Antanta platila previše cijenu za talijanski ratni angažman. U sljedeće dvije godine talijanska vojna sila nije gotovo uopće utjecala na borbu u Francuskoj, gdje se, prema mišljenju vojnih stručnjaka, vodila odlučujuća bitka za ishod rata.

S vojnoga stajališta Londonski ugovor nije Antanti donio ništa do slabljenja njenih pozicija. S političko-diplomatskoga pak pretvorio se u prava blamažu, koju nisu poslije mogle oprati nikakve isprike i obećanja.

Pokazalo se da je potpuno kompromitiran ratni slogan saveznika o tome da se bore za slobodu i pravo na život malih naroda.

Churchillova dardanelska pustolovina

1915. Počela je 26. travnja 1915. operacija britanskih i francuskih snaga za zauzimanje Bospora i Dardanela, a da bi se zauzeo Carigrad i Tursku isključilo iz redova Centralnih sila.

Prve ekspedicijske čete doživjele su, međutim, teški poraz. Poslana su pojačanja, pa se na bojišnici Galipolja našlo mnogo savezničkih vojnika u iscrpljujućem pozicij-

skom ratu. Dardanelska pustolovina završila se neuspjehom i povlačenjem Antantičkih vojnika u siječnju 1916., a progutala je 450 tisuća žrtava.

To je njena idejna tvorica Winston Churchill (na slici) stajalo položaja britanskoga ministra pomornarice.

Iskustvo Galipolja Churchill je pamtiio cijeloga života.

Nacistički zločin zvan Guernica

1937. Guernica je gradić baskijske pokrajine Vizcaya, od pamtiivijeka slavljen kao kolijevka

baskijskih sloboda. Mir u tom brežuljkastom kraju naglo je prekinut za Španjolskoga građanskog rata.

U frankističkoj ofenzivi Guernica se našla na crti bojišnice i 26. travnja 1937. doživjela najteži trenutak u svojoj povijesti.

Na grad, pun bjegunaca i vojnika u povlačenju, obrušili su se zrakoplovi njemačke legije »Kondor« i potpuno ga uništili razornim bombama. Bila je to zloslutna najava budućih njemačkih nacističkih pustošenja iz zraka koja je zgranula čitav svijet i izazvala brojne proteste.

Poznati španjolski slikar Pablo Picasso, angažiran da za španjolski paviljon na Svjetskoj izložbi u Parizu naslika središnji izložbeni pano, izabrao je temu Guernice, da njome na sebi svojstven način izrazi sve užase rata.

Ta umjetnički snažna proturatna slika prvi je

put izložena 1937. godine a onda je otpremljena u newyorški muzej Metropolitan. Svugdje gdje se pojavila

izazivala je suosjećanje s borbom španjolskog naroda i oštru osudu fašističkog divljanja.

To je zabrinulo čak i njemačko vojno zapovjedništvo pa je Berlin razradio pravu kampanju prikrivanja svojega nedjela.

Njemački zračni as Adolf Galland prvi je priznao da su pustošenja Guernice izazvali njemački zrakoplovi. Doduše, rekao je, bila je to najobičnija zabuna, jer je glavni cilj bio most preko rijeke, ali su ga zrakoplovi promašili. Bombe je, prema njegovim riječima, zanio vjetar, što je bila laž.

Jer masovna uporaba razornih i zapaljivih bombi bila je dovoljan dokaz da su nacisti išli na potpuno uništenje zgrada i ljudi, kao što će to učiniti nebrojeno puta u tijeku predstojećega svjetskog rata. Guernica je bila samo pokus. (Na slici: Picassova »Guernica«)

Vječni zakon ništa bolje nije propisao nego što nam je dao jedan ulazak u život, a puno izlaza. (Seneka)

Pritisak na Paunovo prijestolje

Šaha su upozorili kako bi njegovo nedjelovanje moglo uroditi samo »komunističkim Iranom ili drugom Korejom«. Britanski i američki špijuni lako su se složili da će stalno isticati komunističku ugrozu i prikrivati pravi motiv za državni prevrat – britanski interes za iransku naftu

CIA je tu zadaću povjerala njegovoj čvrstoj i odlučnoj sestri blizanki, princezi Ašraf i američkom generalu H. Normanu Schwarzkopfu, ocu »olujnoga« generala Normana Schwarzkopfa, zapovjednika američkih oružanih snaga u Zaljevskome ratu.

Šahu je naprije trebala pristupiti njegova sestra.

Za to su je najprije morali pronaći na francuskoj Azurnoj obali, te je odanog zrakoplovom prevesti u Teheran. Čim je stigla, njezin je dolazak dodatno uzburkao već otprilike užarenu političku atmosferu.

Šah Muhamed-Reza bio je čovjek tankih živaca. Budući da mu nitko nije najavio sestrin dolazak, on ju je isprva odbio primiti. Kad ju je napokon pustio k sebi, ona mu je prenijela kakav je plan, najavivši mu i posjet generala Schwarzkopfa, koji će mu donijeti poruku sličnu princezinoj.

Zaprepašujuća paranoja

Ipak, sljedeći je kontakt sa Šahom učinio voditelj britanske obavještajne službe u Iranu; njegovo je zadatak bio uvjeriti Muhameda-Reza da britanska vlada podupire puč. Agent mu je rekao da će BBC na određene datume emitirati u svom programu na perzijskom jeziku točno određenu rečenicu; to će biti dokaz da je istina što je britanski špijun rekao iranskome caru.

Tako je i bilo; Šah je povjerovao. Zatim ga je u carskoj palači posjetio Schwarzkopf, izvana je to izgledalo kao rutinski, protokolarni posjet. No Schwarzkopfa je zaprepašila Šahova paranoja. Bojeći se skrivenih mikrofona, Šah je odveo generala u veliku plesnu dvoranu, dovukao malen stolčić točno u sredinu. Tek tada su obojica sjeli.

Schwarzkopf je pripočeo Šahu da CIA želi da on potpiše tri carska ukaza.

Posvuda po svijetu prisutna američka vojska

za. Strahujući da ga vojska ne podupire, Šah je isprva odbio, izvlačeći se da mu treba vremena za razmišljanje. Ta se priča često ponavljala tijekom srpnja i kolovoza 1953. Šah se nikako nije mogao odlučiti na djelovanje, ali su ga američki i britanski agenti uporno salijetali.

Neprekidan pritisak

Agenti su mu govorili da će pasti Paunovo prijestolje (prijestolje perzijskih careva i simbol Perzijskoga Carstva, odnosno Irana, što je Muhamed-Reza rado izjednačavao s dinastijom Pahlavi) ne potpiše li te sudbonosno važne ukaze.

CIA je to opisala ovako: »Bio je to (...) neprekidan pritisak (...) kako bi se prevladala careva duboko uvriježena sklonost kolebanju i nedjelovanju«. Šaha su upozorili kako bi

njegovu nedjelovanje moglo uroditi samo »komunističkim Iranom ili drugom Korejom«. Britanski i američki špijuni lako su se složili da će stalno isticati komunističku ugrozu i prikrivati pravi motiv za državni prevrat – britanski interes za iransku naftu.

Imajući dosta vremena, CIA je dotad već odlučila koga želi za novoga predsjednika iranske vlade. General Fazlolah Zahedi bio je bivši član Mosadekove vlade i jedini čovjek koji se u vladajućim krugovima aktivno odupirao premijeru.

Smiješno junačenje Njega je hrabrim čovjekom smatrala čak i CIA, koja je većinu »Perzijanaca«, kako su u Agenciji zvali sve Irance, smatrala slabim vojnicima kojima nedostaje razuma, a svoje

otac kaže: »Nešto nije u redu, Matti?«

Ona kaže: »Dobro je.«

On kaže: »Kad ovaj bijedni štrajk novina bude završen, platit ću tvoj oglas, to će ti biti božićni dar.«

Ona kaže: »U redu.«

Želi obaviti oglas u važnim dnevnicima i tjednicima, i također u onim revijama ratnika gdje svatko traži svakoga. Ovako ga je sastavila:

BINGO CREPUSCULE (Rov u Somme, sektor Bouchavesnes.)

Nagrada za informacije o danima 6., 7. i 8. siječnja 1917. kao i o desetnicima Urbainu Chardolotu, Benjaminu Gordesu, vojniku Célestinu Pouxu i svim borcima u tom području, tud datuma. Pisati: Gospodica Mathilde Donnay, vila Poéma, Cap-Breton, Landes.

Ne sumnja da će primiti stotine pisama. Noću, u

što je iranska vlada tolerira izazivaju zabrinutost naše vlade. Zbog toga teško možemo nastaviti davati pomoć Iranu«. Izjava je dana »na poticaj CIA-e«.

Mosadek je na to loše reagirao. Pokušao je ostati na vlasti uz pomoć očito namještena referenduma, provedenog 4. kolovoza. Pitanje iranskim biračima je glasilo: treba li raspustiti Madžlis?

Kampanja dosega vrhunac

Rezultati što ih je objavila vlada govorili su o više od dva milijuna glasova »za« i samo nekoliko stotina »protiv«. Budući da je to bilo očito kršenje iranskog ustava, CIA-ini su agenti to iskoristili u promidžbi protiv Mosadeka. Istoga je dana, pukim slučajem, Eisenhower odstupio od pripremljenoga teksta govora koji je držao u Sjedinjenim Državama te je »implicitno rekao da SAD neće sjediti prekrštenih ruku bude li Iran paov iza 'željezne zavjese'«.

Kad su se tako posložili svi djelići slagalice i dok se pojačavao psihički pritisak na njega, šah Mohamed-Reza Pahlavi napokon je 12. kolovoza pristao potpisati carske ukaze.

Doista ih je potpisao idućeg dana. CIA je tada već bila zaključila kako treći ferman neće biti potreban, nego će dostajati dva: prvim šah smjenjuje Mosadeka s mjesta predsjednika vlade, a drugim imenuje Zahedija za novoga premijera.

Istodobno je psihološka kampanja protiv Mosadeka dosegla vrhunac. Tisak koji se mogao nadzirati bio je sav protiv Mosadeka, dok je (...) ime novina izbrisano je u izvješću pod izravnim vodstvom (CIA-ine) filijale u Teheranu objavljivao materijal za koji je filijala držala da pomaže našoj stvari.

(Nastavlja se u broju od ponedjeljka)

»Crna knjiga Amerike« Petera Scowena upravo je objavljena u nakladi »Izvor« iz Zagreba (tel. 611 7714; izvori@izvori.com)

Poljubac u obraz miriše na lavandu

Misli na Manecha, dok na ničijoj zemlji pravi snjegovića, na avion srušen granatom, na Šest-Sua kako pjeva onome tko ga želi slušati, pjesmu Komune. Na »ludosti«. Govori si da bi trebalo da sama nastavi biti luda

budi strpljiva. I oprezna. Skupo košta dirati u neke tabue, u ovom trenutku.«

Čim je otišao, Mathilde traži da joj donesu u mali salen papir za crtanje i njeno naliv-pero. Napisano bilježi razgovor koji je upravo vodila, ništa ne zaboravljajući, da ništa ne zaboravi.

Pročitavši ga, ona si kaže da je to istina, da je mnogo doznala, ali samo za dva od tri razdoblja: prije nedjelje 7. siječnja 1917. i poslije. O samoj toj nedjelji, Pierre-Marie joj je povjerio samo ono što je znala, da su se borili, da su izgubili mnogo ljudi, na kraju računa, ona je čak bolje obaviještena od njega.

Misli na Manecha, dok na ničijoj zemlji pravi snjegovića, na avion srušen granatom, na Šest-Sua kako pjeva onome tko ga želi slušati, pjesmu

Piše: Sébastien Japrisot

Komune. Na »ludosti«. Govori si da bi trebalo da sama nastavi biti luda.

Istu večer, za večerom, jede kokoški batak prstima, ništa ne govoreći, maštom negdje drugdje. Sjedi na kraju velikog stola, nasuprot ocu kojeg voli svim srcem. S lijeve strane, mama, koju mno-

go voli.

S desne strane, njen brat Paul o kojem ne misli nešto posebno, osim da je podnošljiv i njena ni lijeva ni sestra, Clémence, koju ne podnosi. Dvojica užasnih, Ludovic i Bastien, osmogodišnja i šestogodišnja sramota, oduvijek mokre u krevet.

Ne sumnja da će primiti stotine pisama. Noću, u

svojoj postelji, zamišlja se u Cap-Bretonu, kako ih otvara. Ima ih toliko da Bénédicte i Sylvain moraju zaboraviti kuhinju i vrt kako bi joj pomogli. Jedu sendviče, puštaju da raste kopriava, rađe do kasno u noć, pod svijećama. I jednoga lijepa jutra, jednoga lijepa jutra...

»Na što misliš?« pita Mama.

»Sto sua ako pogodiš.«

»Oh, dobro znam na koga misliš.«

»Dobila si sto sua.«

Mathilde traži vina. Samo njen otac ga pije uz jele.

Drži bocu pored sebe. Ustaje i ide poslužiti Mathilde.

Dok toči, ni lijeva ni sestra se smatra obvezna primijetiti: »Sada piješ vino?«

(Nastavlja se u broju od ponedjeljka)

Roman Sébastiena Japrisota »Zaruke su dugo trajale« nedavno je objavio zagrebački nakladnik »Edicije Božićevi«.

SAVJETI O ZDRAVLJU

Piše: mr. sci dr. Davor Moravek, psihijatar u Kliničkoj bolnici Sestara milosrdnica u Zagrebu

Mogu osigurati djeci život bez velikih rizika

Dramatični sindrom ustezanja uključuje izrazit nemir, drhtanje cijelog tijela, grčeve, poremećaj sna i hranjenja, povraćanje, proljeve, vrućicu, šmrncanje...

(metadon ili slično) može služiti čuvanju trudnoće. Uspostavom stabilnijeg života uz psihijatrijski nadzor, poboljšanje obiteljskih odnosa, nadzora socijalnog rada, te provođenja adekvatne perinatalne skrbi, ovisnice mogu smanjiti rizike vezane uz ovisnički žni života. Specifično stenski pro-

blemi, generalno gledano, to su uspješniji što je program sveobuhvatniji, uz uključivanje prevencije povezanih bolesti specifičnih za ovisnike (infektivni hepatitis, spolne bolesti i druga medicinska stanja). Žene koje su u tretmanu više mjeseci obično imaju bolji ishod od onih koje prolaze

kratkotrajne programe. Ponekad je potreban dugotrajni i životni tretman.

Liječenje depresije i tjeskobe može biti jedan od ključnih elemenata oporavka od ovisnosti. U trudnoći je to otežano, je većina antidepresiva nedostavno ispitana za trudnoće, te je potrebno

pomno vagati moguće rizike i koristi.

U slučaju složene obiteljske problematike i teške materijalne situacije obitelji, ponekad je nužna pomoć socijalne službe. Pojedinih je parovima od velike koristi prihvaćanje dugotrajna tretmana u terapijskim zajednicama, s jasno

Narkotici općenito imaju malen učinak na fetus. Ako majka uzima visoke doze, moguće je da dijete razvije sindrom ovisnosti po porodu, ali povremena zloraba u načelu ne dovodi do toga.

Dramatični sindrom ustezanja uključuje izrazit nemir, drhtanje cijelog tijela, grčeve, poremećaj sna i hranjenja, povraćanje, proljeve, vrućicu, šmrncanje, nepravilno disanje te moguće konvulzije (epilepsiju). Te se smetnje mogu javljati nekoliko dana, rijetko nekoliko tjedana po porodu. Traju od mjesec do tri mjeseca.

Smetnje pažnje, usporjena psihomotornog razvoja te razdražljivosti i percepcije mogu se zapaziti i u kasnijem razvoju djeteta. Velik broj ovisnica je u reproduktivnom razdoblju.

Hormonalna neravnoteža koja nastupa uzimanjem opijata te posljedice neredovite menstruacije navode djevojke na pomisao o nepotrebnosti kontracepcije. U fazama apstinencije ili pri smanjenju uzimanja opijata uspostavlja se ovulacijski ciklus, uz veću mogućnost začeća.

Važno je napomenuti da u ovisnica prihvaćanje supstitucijske terapije

strukturiranim programom, gdje je osim rehabilitacije roditelja ovisnika moguć i rad na roditeljskoj odgovornosti.

Već i jedno uzimanje droge može voditi u teški povratak drogiranoj – čak i nakon višegodišnje apstinencije. Početni zahtjevi liječenja su minimalizacija medicinskih i socijalnih komplikacija zlorabe droge, a u uspješnom tretmanu i trajna apstinencija.

Odgovorno roditeljstvo, za osobu koja je imala problem s uzimanjem stenskih psioaktivnih supstanci, ne znači samo trud na minimalizaciji štetnih posljedica

po dijete, nego i konstantan napor obitelji i zajednice na pomoći mladim ljudima kako bi uspjeli odgojiti djecu bez stigmatizacije, zanemarivanja ili zlostavljanja.

Tada genetski rizici da bi djeca ovisnika i sami postali ovisnici ili osobe s duševnim ili drugim zdravstvenim problemima postaju minimalni. Odgovorno roditeljstvo za ovisnika je prihvaćanje dugotrajne obaveze, a uz educirane stručnjake koji će im dati ginekološku, pedijatrijsku, odgojnu i socijalnu skrb – mogu osigurati svojoj djeci život bez velikih rizika.